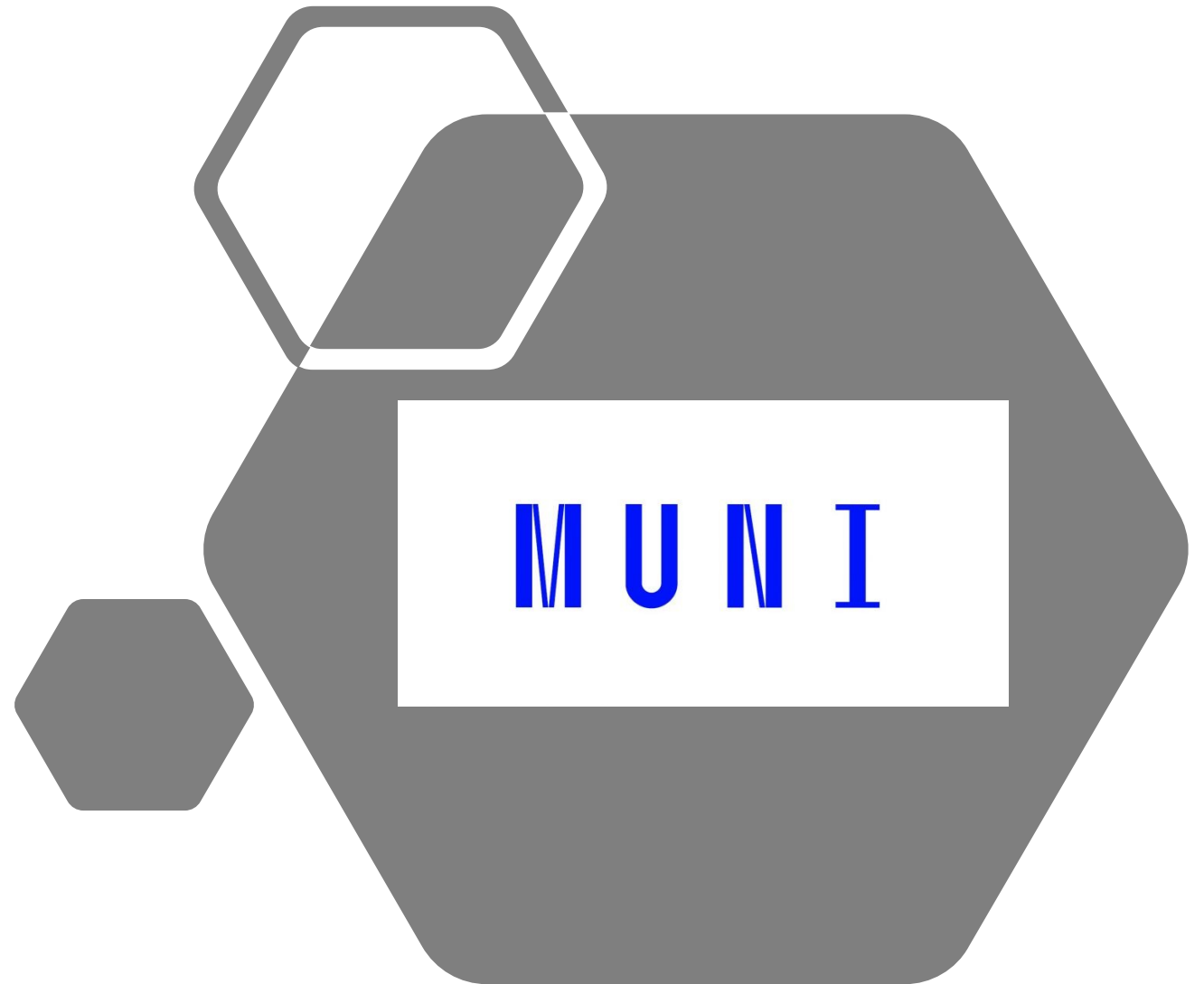

Základy kvalitativní analýzy dat

Jan Kleiner

13. 4. 2022

BSSn4405

Ještě než začneme

OTÁZKY NA KVALI/KVANTI ZÁKLADY
Z MINULÝCH PŘEDNÁŠEK?

OTÁZKY NA NÁVRHY
VÝZKUMŮ/PILOTNÍ STUDIE?

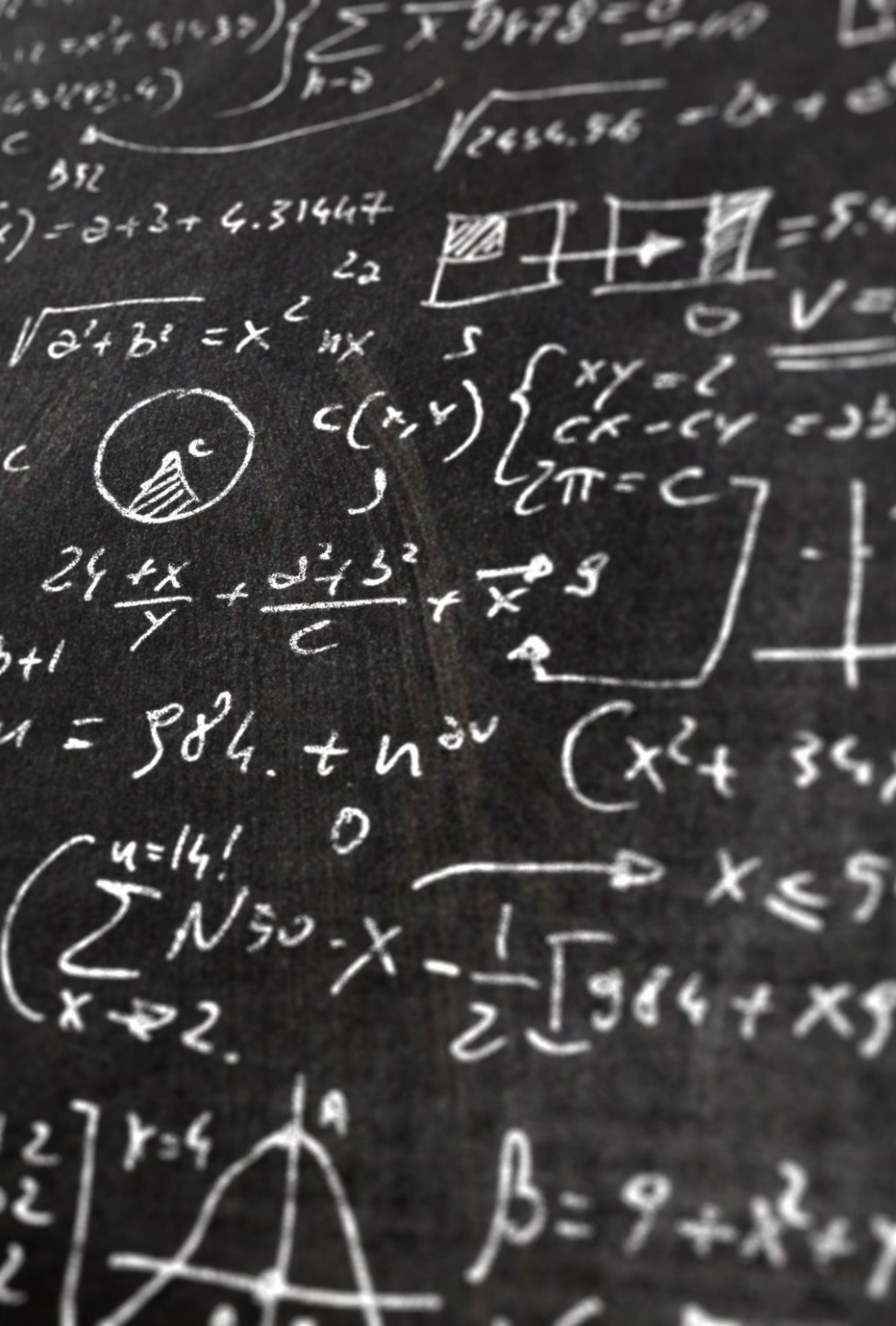
SEMINÁŘ 4.5. – POZOROVÁNÍ.

Literatura k přednášce

- Berg, Bruce Lawrence. 2001. „An Introduction to Content Analysis“. In: *Qualitative research methods for the social sciences*. Boston, MA: Allyn and Bacon, s. 238-250.
- Hájek, Martin. 2014. *Čtenář a stroj: vybrané metody sociálněvědní analýzy textů*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, s. 57-111.
 - Zakotvená teorie (GT) + obsahová analýza.

Doporučená literatura

- Alasuutari, Pertti; Bickman, Leonard a Brannen, Julia. 2008. *The SAGE Handbook of Social Research Methods*. London: SAGE Publications, kap. 25 a 27.
 - Diskurzivní analýza a GT.

Obsah přednášky

- Krátký úvod.
- Vybrané metody kvalitativní analýzy dat.
 - **Obsahová analýza.**
 - Diskurzivní analýza.
 - *Framework analysis.*
 - Analytická indukce.
 - **Zakotvená teorie (*Grounded Theory*) a její verze.**
 - Další zajímavé metody.

Kde teď jsme?

Plánování a
strategie
výzkumu.

Vybrané
metody sběru
dat.

Základní
přístupy k
analýze dat.

Zajímavosti a
nadstavba.

Kde teď jsme?

Víme, kde se pohybujeme v rámci ontologie, epistemologie a metodologie.

Máme nastudovanou teorii a příbuzné relevantní studie.

Máme vytvořený design studie vč. jejího účelu a...

...podle něj nasbíraná data (pozorování, rozhovory, etnografie apod.).

Nyní potřebujeme data analyzovat (kvali i kvanti).

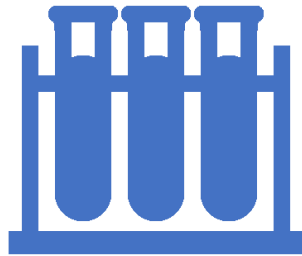
Úvod

- **Všechny** kvalitativní metody využívají prvky **interpretace**, popisu a analýzy.
- Metod je hodně a jejich výběr je v jistém ohledu těžší jak u kvantitativní analýzy.
- *All is data* (Fujii, 2018; Glaser, 1978).

Zdroj: Coursera, University of Amsterdam, Qualitative Research Methods

Úvod II

Můžeme také řadit dle:

sekvenčních metod – nejdříve sběr, poté analýza;

iterativních metod – pendlování mezi daty a teorií (analýzou a sběrem).

Ale také na: deduktivní a induktivní metody → klíčová je flexibilita!

Statistické (frekvenční) zkoumání!

Vybrané přístupy

- *Code and retrieve* – (kvantitativní) obsahová analýza.
- Diskurzivní analýza.
- *Framework analysis*.
- Analytická indukce.
- Zakotvená teorie (*Grounded Theory*).

Obsahová analýza

- Pro mnohé synonymum kvalitativní analýzy.
- Obecně kódujeme text do témat.
- Dokumenty, socmedia příspěvky, filmy, fotky apod.
- 3 přístupy k OA (Hsieh a Shannon, 2005):
 - Konveční – začínáme bez teoretického ukotvení rovnou kódovat (indukce).
 - Cílená – kódovací schéma nebo systém převzaty z teorie → prvky dedukce.
 - Sumativní – začíná zkoumáním frekvencí, kookurencí apod. (např. online nástroj Voyant Tools) – po sem čistě kvantitativní OA.
 - Můžeme pokračovat ve hledání významu latentní OA – proces interpretace.
 - Závisí na kredibilitě – dobrá by byla např. validace experty.

TABLE 4: Major Coding Differences Among Three Approaches to Content Analysis

<i>Type of Content Analysis</i>	<i>Study Starts With</i>	<i>Timing of Defining Codes or Keywords</i>	<i>Source of Codes or Keywords</i>
Conventional content analysis	Observation	Codes are defined during data analysis	Codes are derived from data
Directed content analysis	Theory	Codes are defined before and during data analysis	Codes are derived from theory or relevant research findings
Summative content analysis	Keywords	Keywords are identified before and during data analysis	Keywords are derived from interest of researchers or review of literature

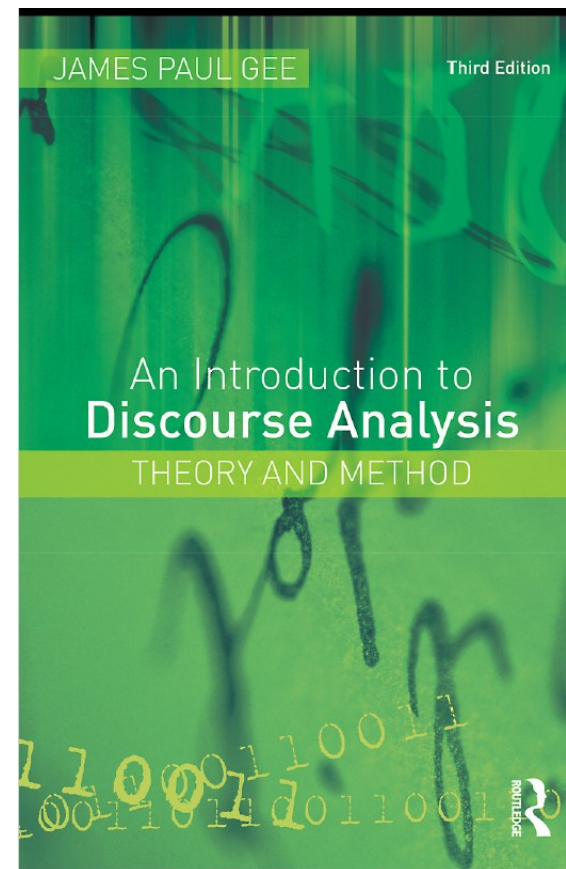
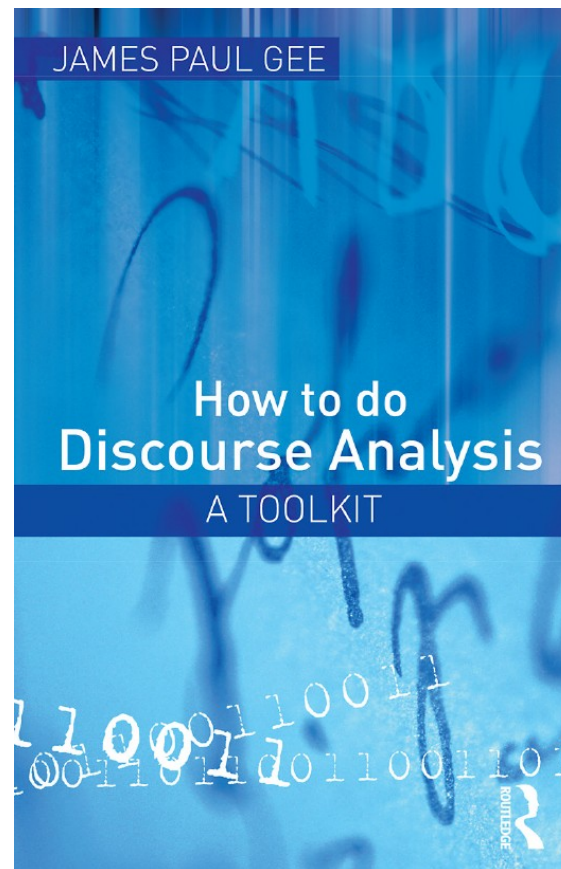
Zdroj: Hsieh a Shannon, 2005: 1286

Obsahová analýza jako proces

- Na začátku musím přemýšlet o svých textech.
 - Jsou témata manifestovaná (explicitní), nebo latentní?
 - Můžu je číst přímo, nebo musím číst mezi řádky, nebo to zkombinovat?
 - Můžu použít přímé kódy (*in vivo*), nebo musím použít více abstraktní?
- V pozdější fázi je to více top-down proces s deduktivními prvky:
 - Musím vytvořit nebo převzít *coding scheme (frame)*.
 - Musím definovat kódy, aby byly texty kódovány standardizovaně.
 - Musím vytvořit interpretační pravidla pro kódy (z definic).
 - V případě více kodérů – striktní pravidla (*intercoder reliability*) – můžeme i změřit pomocí Cronbachovo alfa.

Diskurzivní analýza (Luo, 2020)

- Zjišťujeme, jak se konstruuje význam v různých sociálních situacích.
- Díváme se na větší části jazyka – celé texty, konverzace, projevy apod.
- A to na různých úrovních (viz následující slide).
- Důrazně interpretativní metoda.
- Knihy, (soc)média, weby, rozhovory, konverzace, dokumenty atd.

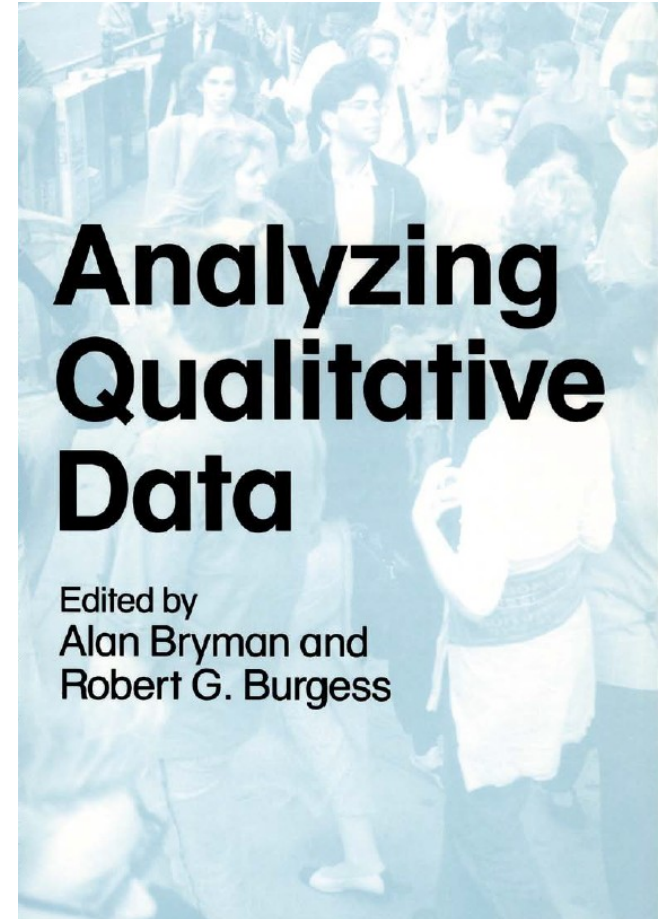

<u>Úroveň komunikace</u>	<u>Co analyzujeme?</u>
Slova	Slova a fráze skrze asociace, metafory, eufemismy apod.
Gramatika	Způsob konstrukce vět (např. časování slov, aktivní/pasivní konstrukce) pro odhalení zamýšleného smyslu.
Struktura	Struktura textu pro kladení důrazu nebo třeba konstrukce narativu.
Žánr	Politické projevy, socmedia diskuse, články v médiích apod.
Nonverbální komunikace	Projevy těla, hlasový neverbální projev (hmmm) apod.
Konverzační kódy	Interakce mezi osobami v konverzaci (přerušování, střídání se v hovoru apod.) – může odhalit kulturní aspekty nebo sociální role.

Zdroj: Luo, 2020; upraveno autorem

Framework analysis (Ritchie a Spencer, 1994)

- Varianta OA za použití matice.
- Metoda/technika/**set technik?**
- Přístup zaměřený na případy a témata (hierarchie témat a subtémat) – stejně jako každá OA.
- Redukuje data sumarizací (nepoužívám kódy, ale *summaries*) – i tak ale zachovávám linku s původními daty.

Framework analysis - proces (Ritchie a Spencer, 1994)

1. **Familiarizace** – pročitání dokumentů, přepisů apod.
2. **Identifikace tematického rámce** – identifikace klíčových témat, konceptů a problematik na jejichž základě mohou být data zkoumána.
 - Induktivně ale i deduktivně z teorie.
3. **Indexování (kódování)** – výběr zajímavých fragmentů dle témat, ze kterých vystupují subtémata, která kódují.
4. **Mapování a sumarizace** – skrze matici – rozhovory (případy) X témata *se summaries*.
5. **Mapování a interpretace** – popis, typologie (case based), kategorie (theme based) → linkování případů, typologií a kategorií do „mapy“ → na jejím základě interpretace.

MATRIX ANALYSIS

	Theme 1	Theme 2	Theme 3	Theme 4
Int 1				Summary
Int 2				Summary
Int 3				Summary
Int 4				Summary
Int 5				Summary

Zdroj: Coursera, University of Amsterdam, Qualitative Research Methods

Analytická indukce (Znaniiecki, 1934)

Není to jednoduchá, naivní indukce (liší se v kroku 5)!

- Specifikace outcome fenoménu, kterého chci studovat (indukce nebo dedukce).
- Sběr dat malého množství případů s tímto outcome (hledáme závislou proměnnou v případech).
- Identifikace pravidelností, vzorů a společných rysů mezi případy a formulace hypotéz.
- Sběr více dat (případů).
- Specificky mě zajímají deviantní případy a jakmile je naleznu – buď redefinuji outcome nebo hypotézu.
- Sběr více případů – pokračuji dokud nové případy nevedou k revizím.

Zakotvená teorie

- Glaser a Strauss (1967)
- Obrovsky populární – vlivné klíčové koncepty; detailní metodologie; ideální pro *computer-assisted* analýzy.
- Tehdy revoluční – spojuje analýzu dat a teorii (indukce); analýza dat **během** sběru dat
- Šla proti hypoteticko-deduktivnímu přístupu →
„tito vědci netestují své hypotézy, ale ve skutečnosti je jen **kontrolují = nefalsifikují**, ale verifikují. Následně pak upraví hypotézy, které jsou malého dosahu a **daleko od skutečného světa** = méně relevantní“. → proto **potřebujeme kvalitativní analýzu určenou k tvorbě teorií**.

Zakotvená teorie

- Zásadní vlastností je **konstantní komparace**.
 - Nejdříve mezi daty a daty (rozhovor 1 a 2) → vzniknou koncepty a porovnáváme data a koncepty (a naopak) → a nakonec i koncepty a koncepty.
 - → iterativní **proces** (vzpomeňme řetězení u exploratorního výzkumu)!
 - Sensitising concepts (další slide).
 - Testování a hledání deviantních případů.
 - Psaní poznámek k tvorbě teorie, transparentnost a reflexe.
 - Teoretické vzorkování dokud nedosáhnu teoretické saturace (viz přednáška na kvalitativní sběr dat).
 - Hlavním cílem je tvorba teorie.
 - Strategie? Metoda? Technika?

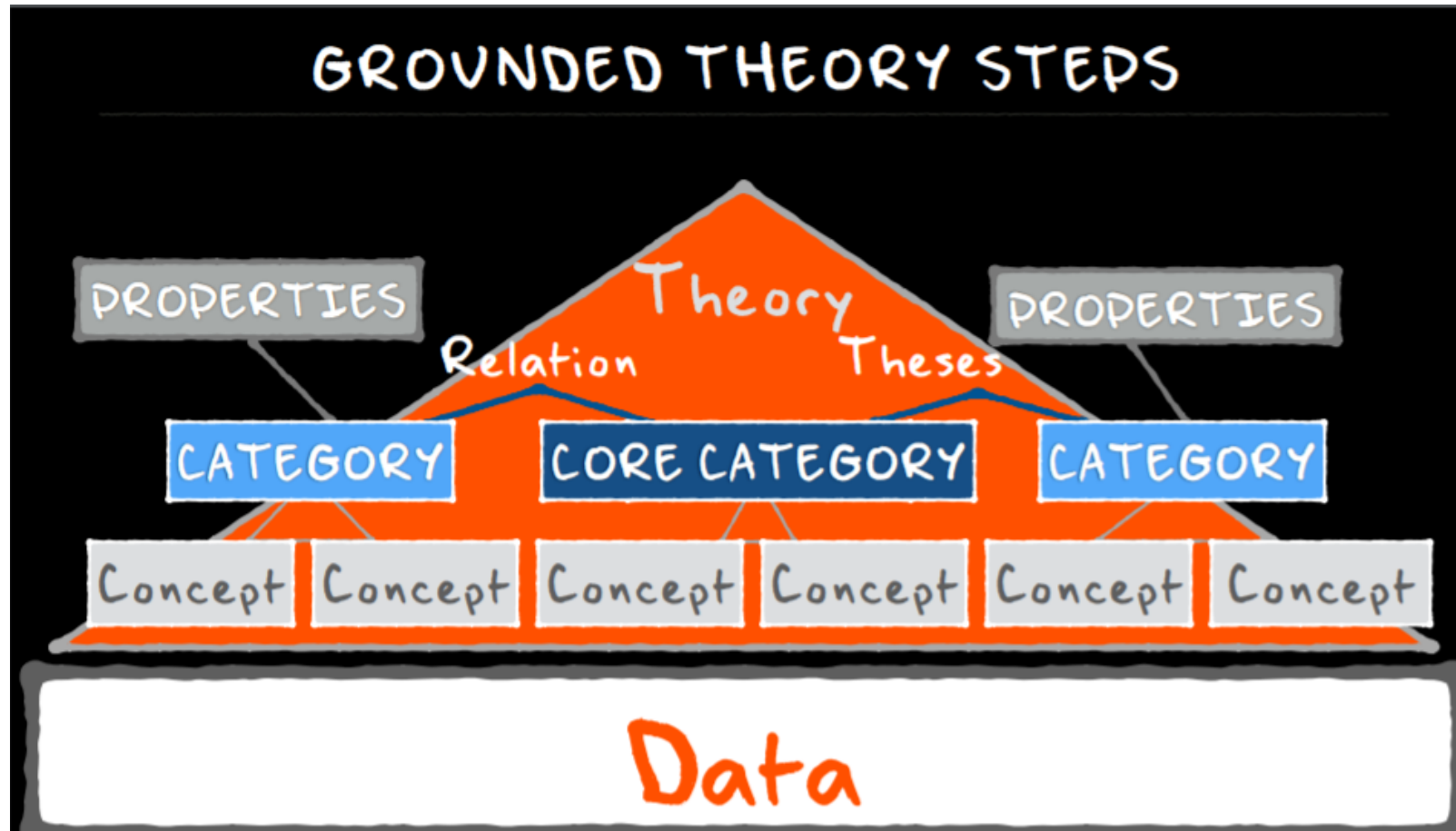

Zakotvená teorie

- *Sensitising concepts* jakožto nástroj pro interpretaci a počáteční bod kvalitativní studie .
 - Prozatímní vodící koncepty a kategorie z teorie nebo dat.
 - Mohou být testované, zlepšované a revidované, ale v GT spíše jako základ pro analýzu dat.
 - Howard Becker – pátrání po významu slova *crock* (cca hypochondr) u studentů medicíny → odhalení širších aspektů studia, nedostatek času na pacienta a problémy s léčením.
 - Termín *desk science* zase odhalil, jak rybáři vnímají mořské biology.

- Proces: sběr dat → vznikají koncepty → tvorba kategorií konceptů → vlastnosti konceptů → vztahy mezi koncepty a kategoriemi → tvorba centrální kategorie → máme teorii.

Zdroj: Coursera, University of Amsterdam, Qualitative Research Methods

GT není jenom jedna

- Jsou 3 podstatné verze (původně Glaser a Strauss v r. 1967):
 1. Glaserova „klasická“ (1978).
 2. Straussova a Corbinové (1990).
 3. Charmazové (2004).
- Proto je nutné specifikovat, kterou verzi používám.

Strauss a Corbinová (1990)

- Největší škola GT tradice.
- 3 kroky kódování (dobře popsané v Hájek, 2014):
 - **Otevřené:**
 - in vivo/abstraktnější.
 - Snažíme se vytvořit koncepty na základě (1) pokládání specifických otázek na data; (2) precizního kódování; (3) naší reflexe, poznámek; (4) minimalizace předpokladů (co nejvíce open-minded).
 - **Axiální:**
 - Propojujeme koncepty nebo kategorie s daty a dalšími koncepty a kategoriemi za účelem poznání: (1) za jakých podmínek se jev vyskytuje; (2) jeho kontextu a (3) důsledků; (4) akcí a interakcí.
 - Hledáme vzorce, pravidelnosti, vztahy → vytváříme další kategorie/revidujeme → propojujeme kategorie
 - **Selektivní:**
 - Integrace všech (co nejvíce) kategorií do teorie postavené kolem centrální kategorie – kolem ní tvoříme „příběh“ postavený na datech.

Glaser (1978)

All is data → i kvantitativní!

Méně formalizovaná než verze Strausse a Corbinové (1990).

Např. stačí poznámky místo kompletních přepisů rozhovorů.

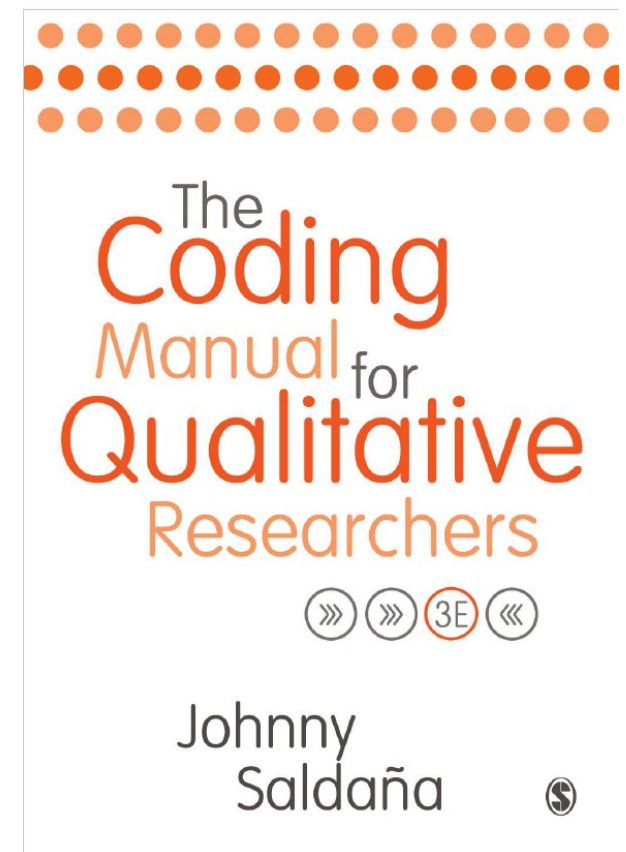

Místo axiálního kódování 18 kódovacích „rodin“ (resp. axiální + 17 dalších) -> více jak 18 způsobů provádění výzkumu.

Charmazová (2006)

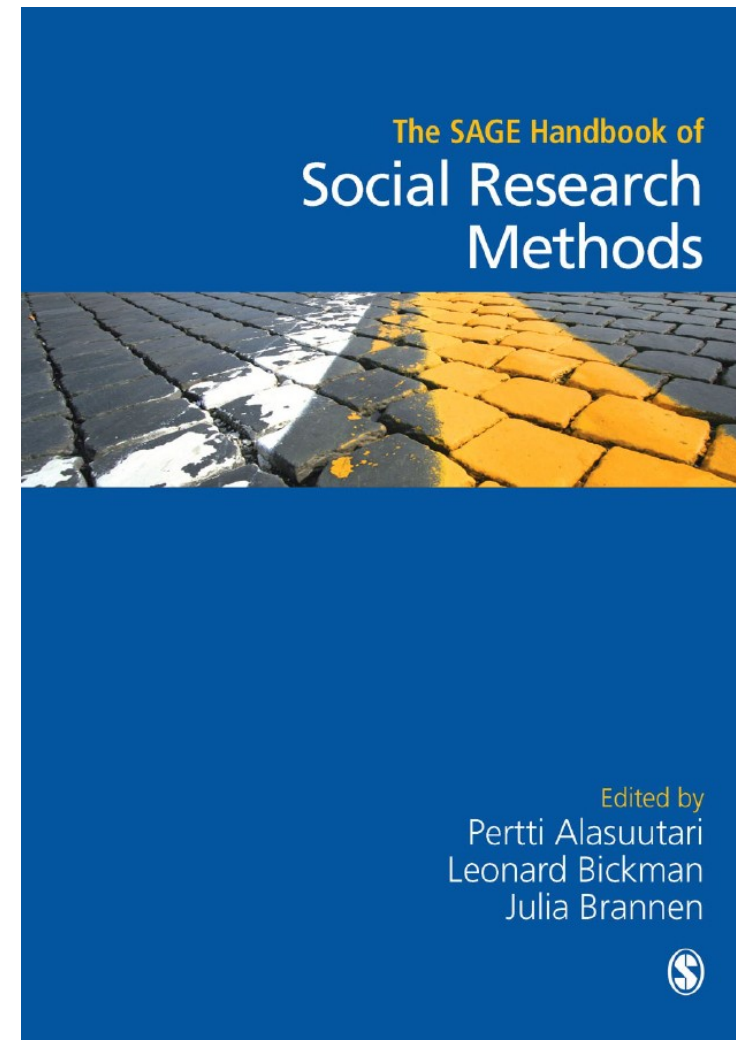
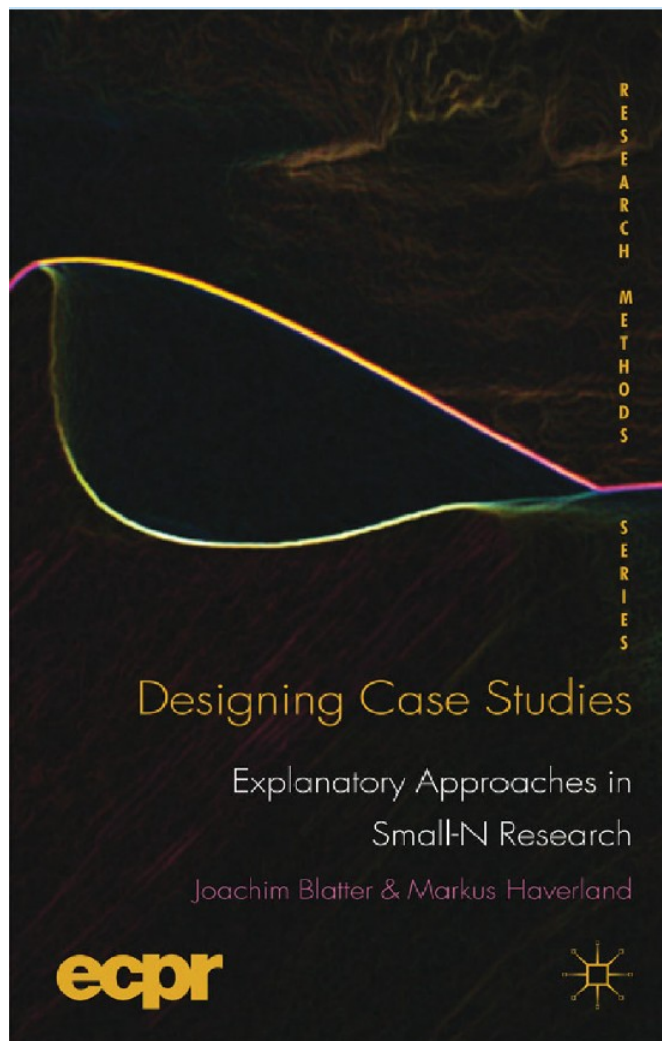
- Konstruktivistická verze.
- Výzkumník spolukonstruuje význam (skrze interakce, interpretaci apod.) → ten tedy není objektivně „vytažen“ z výpovědi respondentů.
- Procedurálně kombinuje jak Glasera, tak Strausse.
- Více se zaměřuje na kontext, komplexitu a popis.
- Možnost více významů → více teorií z různých úhlů pohledu.

Kódování prakticky

Další zajímavé metody

- Analýza sentimentu.
- Framing analysis.
- Causal process tracing.
- Meta analýzy.
- Story telling apod.

Reference

- Charmaz, Kathy. (2006). *Constructing Grounded Theory: A Practical Guide Through Qualitative Analysis*.
- Fujii, L. A. (2018). *Interviewing in social science research: a relational approach*. New York: Routledge.
- Glaser, B. (1978) *Theoretical sensitivity: Advances in the methodology of grounded theory*. Sociology Press, Mill Valley
- Glaser, B. G. a Strauss, A. L. (1967). *The Discovery of Grounded Theory. Strategies for Qualitative Research*. Chicago: Aldine.
- Hájek, M. (2014). *Čtenář a stroj*. Praha: SLON.
- Hsieh, H.-F., a Shannon, S. E. (2005). *Three Approaches to Qualitative Content Analysis*. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277–1288. doi:10.1177/1049732305276687.
- Luo, A. (2020). *Discourse Analysis: A Step-by-Step Guide with Examples*. *Scribbr*. Dostupné z: <https://www.scribbr.com/methodology/discourse-analysis/>.
- Ritchie, J. a Spencer, L. (1994) *Qualitative Data Analysis for Applied Policy Research*. In: Bryman, A. and Burgess, R., Eds., *Analysing Qualitative Data*, Routledge, London, 173-194. https://doi.org/10.4324/9780203413081_chapter_9
- Strauss, A., a Corbin, J. M. (1990). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. Sage Publications, Inc.
- Znaniecki, F. (1934). *The method of sociology*. New York: Farrar & Rinehart.

Fancy a reading tip?

- Qualitative inquiry <https://journals.sagepub.com/home/qix>
- Qualitative Research <https://journals.sagepub.com/home/qri>

Děkuji za pozornost!

jkleiner@mail.muni.cz

MUNI